

Το караβάκι ΔΗΛΟΣ ΕΞΠΡΕΣ, από τη Μύκονο, είχε δέσει απ' τα χαράματα στο Κίνι της Σύρας κι ανέμενε τα κύματα των ταξιδιωτών της Γυάρου. Μόλις χάραξε ο ήλιος εισέβαλαν εκατό περίπου προσκυνητές, (εξόριστοι, γνωστοί και συγγενείς) αδήμονοι και λίγο ταραγμένοι. Κατέλαβαν άπληστα την πρύμη και την πλώρη του караβιού, ερευνώντας ποιο μέρος θα κατέχει τη λεόντια μερίδα της σκιάς, κατά τον πλου του ταξιδιού. Αριστερά από την πλώρη ή δεξιά από την πρύμη; Όσο για την αφεντιά μου, ζουφώθηκα σε μια τόση δα ακρούλα κατάπρωρα, φορώντας το αντιανεμικό μου. Το πρωινό αγιάζι δε χαμπάριζε.

ΓΥΑΡΟΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Το караβάκι έλυσε τους κάβους κι όλοι ανέπνευσαν οριστικά από τους πόρους του ταξιδιωτικού κορμιού τους.

Το ταξίδι δεν ήταν όποιο κι όποιο, αλλά είχε ως μέτρο την εφιαλτική μνήμη, τη μνήμη της σκουριάς και του θανάτου.

Από τη Σύρα ως τη Γυάρο μας πήρε κοντά μια ώρα. Ο καιρός ήταν διαμάντι κι η θάλασσα σιγότριζε, ξαλαφρωμένη απ' το νυχτερινό ραχάτι.

Από μπροστά μας πέρασε το Χάι-Σπίντ, με κατεύθυνση την Τήνο, αφήνοντας πίσω του μια διπλή λωρίδα γαλανού υφάσματος, αποπλυμένη.

Η Γυάρος, αν τη δει κανείς από ψηλά, είναι σφηνωμένη ανάμεσα σε πέντε εύσωμα και ξαπλωμένα γυμνά κορμιά, τη Σύρα, την Τήνο, την Άνδρο, τη Τζιά και την Κύθνο. Μικρά περάσματα-ανοίγματα μεσολαβούν ολόγυρά της.

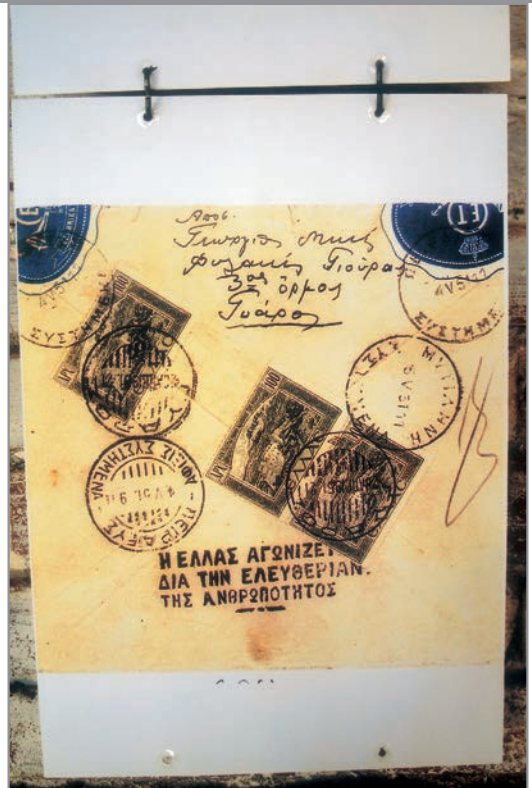
Με τις γεωγραφικές αυτές σκέψεις προσεγ-

γίσαμε το νησάκι, με τον όγκο, τη γύμνια και με τους ηλιακούς καθρέφτες του να καταυγάζουν το σύμπαν της πρωϊνής ασφάδας.

Οι Φυλακές, πελώριες, κόκκινες, σαν μουντός τεράστιος ξενώνας, ήταν το πρώτο όρυγμα που άνοιξε το ηλιακό μας βλέμμα. Στο βάθος του χαμηλού πεδίου ερείπια και μόνο ερείπια στρώναν χαλί στο διψασμένο κι ερευνητικό μας μάτι.

Η πρώτη ταμπέλα που μας υποδέχτηκε ήταν κατακόκκινη, όπως κι όλες άλλωστε, οι διάσπαρτες κι υπολοίπες ταμπέλες, που είχαν το ίδιο μότο στο σώμα τους: **ΠΡΟΣΟΧΗ-ΥΠΟΠΤΟΣ ΧΩΡΟΣ.**

Η Γυάρος αρχίζει και σκαλίζει τις μνήμες, ορθώνοντας κατάμπροστά μας πελώρια την εφιαλτική κοιψιά της. Πούθε να κοιτάξεις, πούθε να συλήσει το βλέμμα εικόνες κι αποτυπώματα, για να βιώσεις το μυστήριο του θανάτου; Ολόγυρα συρματοπλέγματα σωρό, φίδην-μίδην. Πετριές και άσκαπα βόλμα, πετριές για

**Μ' ένα λαό, που δε
μιλεί, μα << κάτ' απ'
τη γλώσσα του κρατεί
τους βόγγους και τα
ζήτω. Κι αν κάνει πως τα
τραγουδεί, ραγίζουν τα
λιθάκια >>...**

τα σώματα, βόλια για τις ψυχές. Κάλυκες από κόκκινα μίση. Ρήματα της φωτιάς και του ακαταστάλλου πάθους. Και βαθιά μέσα στη χλωρή ντυσιά του πελάου, οι μαύρες βούλες, εκείνες ντε οι στάλες των φουκιάδων και τ' άσπρα βράχια, στεφάνι και γιrolάνα της ερημιάς κι οι κόκκινες πληγές, βαθιές, σιωπηλές, τόσο προσεχτικά κρυμμένες.

Μα εδώ, είν' όλα τα χρώματα του θέρου. Κι ο πόλεμος των ιδεών καλά κρατεί κάτω από τις σκουριασμένες λέξεις. Μ' ένα λαό, που δε μιλεί, μα “κάτ' απ' τη γλώσσα του κρατεί τους βόγγους και τα ζήτω. Κι αν κάνει πως τα τραγουδεί, ραγίζουν τα λιθάκια”...

Προχωρώ βαθιά στη μνήμη και στο πεδίο που ανοίγεται σαν μαύρη ομπρέλα. Μα πόσα χιλιόμετρα είναι τα συρματοπλέγματα που με κυκλώνουν;

Κείθε απ' το βλέμμα κείται η Άνδρος, και το “ωραίο Μπασιόν”, καθώς κι όλη η συντροφία του Ανδρέα Εμπειρίκου. Εδώθε, η σκουριά, τα ερείπια και ο ωραίος εξώστης των τάφων. Ακριβώς απέναντι. Η παρέα του Γιάννη Ρίτσου αγναντεύει την παρέα του Εμπειρίκου. Ωραίο πούναι το αγνάντεμα...

Γύρω στους δεκαπέντε τάφους, με κάτι περίεργο στο μέτωπό τους και σπασμένα τα γράμματα της μνήμης, ορθώνουν ανάστημα λίγο ψηλότερα από το κύμα του Αιγαίου, τους νοτιάδες και τα πάθη, όσων θέλησαν να σβήσουν εδανά την αγάπη και την εμμονή στις ιδέες...

Επιστρέφω με το ένστολο βλέμμα υπό μάλης. Από τον τέταρτο ως τον πρώτο όρμιο, γυαλούς ατενίζουμε και καθωσπρέπει ερείπια. Ετούτα τα σκαλιά δεν είναι της Κνωσού αναβαθμίδες, της Γυάρου είναι τρύμματα και σκάλες της αβύσσου. Κι από κάτω σύρματα να τις κρατούν, σκουλίκια να τις γλείφουν κι ανάμεσα απ' τις πέτρες, ξεκαρφώνονται ιδέες ποδοπατημένες.

Μα κι ο ευκάλυπτος αυτός; Πώς τόλμησε κι ανθοφόρησε εδωνά; Πλάϊ στις τάφρους, στα χαρακώματα των ερειπίων. Πού βρήκε νερό και θέριεψε, πού χώρο για ν' ανθίσει;

Νά, κι άλλη ταμπέλα που προειδοποιεί με κόκκινες λέξεις: **ΥΠΟΠΤΟΣ ΧΩΡΟΣ...**

Όμως αυτά τα κατακόκκινα τούβλα, δεν μπορεί να έχουν τόσο κόκκινο μονάχα από τις βουρδουλιές. Κι αυτά τα δοκάρια, επάνω στις στέγες και τις γωνιασμένες κόχες; Ποιός τα κάρφωσε έτσι; Είναι έργα των χειρών; Ή μήπως των καρφιών;

Και τ' αγριοκρέμμυδα παρακεί; Πώς εφντρώσανε εδωνά; Κι ένα μέτρο παραπέρα, πώς

ξεμύτισε αυτό το κεφαλάκι του σιδηροδοκού;

Συνεχίζοντας το ισόπεδο μονοπάτι συναντώ μονάχα σαύρες, σκουλίκια και καρφιά. Και κάμποσες ζωές μισοκαμμένες...

Νά, κάτι γωνιασμένα σίδερα, κάτι λιθάρια σπασμένα, κάτι σαρίδια και μια θάλασσα από ομαράγδι. Από τη θάλασσα βγάζεις ένα κάτι ονειρικό κι απ' τους βυθούς της στεριάς ένα τι εφιαλτικό.

Πίσω μου ανοίγονται δράνες μ' αγκαθοπλέγματα. Πάνε κατευθείαν ν' ανταμώνουν τη θάλασσα. Να γλυκάνουν και να γλυκαθούν. Γλυκαίνονται όμως τα πλέγματα; Όσο κι αν ανταμώνουν τη γλυκά...

Αυτό το πελώριο καρφί το λυγισμένο, δεν άντεξε την πίεση και πήρε να χορεύει. Σκύβω και το σηκώνω. Αντέχει. Τί ωραία που μπαίνουν τα καρφιά στο σώμα – και τρυπάνε τις φλέβες, - τις ιδέες του σώματος...

Βαδίζω απάνω στα χνάρια της φρίκης. Πότε σκαλώνω σε γκρέμα, πότε στις κροκάλες τις θαλασσινές βουτώ. Δεν έχει μέτρο ετούτη η πορεία. Πορεία προς το θαλερό κοιμητήριο...

Σε λίγο, είν' η ώρα, θα γίνει το μνημόσυνο. Μαζεύονται οι ταξιδιώτες. Οι ψυχές είναι κιόλας απολυμένες. Έχουν αποξεχαστεί. Κι άειντε να τις ξαναμαζέψεις.

Γύρω στις δώδεκα ο γέροντας Ιωαννίκιος αρχίζει το μυστήριο. Ανακαλεί τη φρίκη. Περιμαζεύει τα σκορπίδια, τις πέτρες, τα σύρματα, τους βόγγους.

Ένας-ένας οι κρατούμενοι ανασταίνονται. Κραυγάζουν <<παρών>> κι αποσύρονται.

Οι τάφοι, λιτοί, σκουριασμένοι, μ' ένα σταυρό κεντημένο, στο μέρος της καρδιάς. Σταυρωμένες λεπίδες από μίσος. Κυρίαρχο μίσος εδανά, μα τώρα λησμονημένο. Ένα βήμα πάνω απ' το γαλήνιο μπουστό της θάλασσας. Ρόγχος και σίδερα δεσπόζουν πια στο κοιμητήριο. Χαραγμένες οι ημερομηνίες θανάτου. Μα και της ανάστασης. Και μπόλικα τριαντάφυλλα, πεταμένα όπου γης. Να κοκκινίζει, βρε αδερφέ, η μνήμη. Τί μνημόσυνο θάναι τούτο;

Οι απαραίτητες φωτογραφίες, το καδράρισμα, η λύπη προσωποποιημένη, ο πρόεδρος του σωματείου των εξορίστων, τ' αδέρφια, οι συγγενείς, μερικοί δημοσιογράφοι, κόσμος παρδαλός, λόγω της ζέστης κι άειντε να φύγουμε...

Επιστρέφω αργά στις Φυλακές. Τη μεγάλη σπρώχνω σιδερόπορτα. Στα χέρια μου μένει η στάμπα της σκουριάς. Ανεβαίνω σύγκρομος τα λερά σκαλοπάτια. Σβουνιές και κόπρانا από γίδια και θύσανοι από χυμένα βόλμα. Κάνω δεξιά, μικρά κελλιά με κρεμάστρες στον

<<... Δεν ποτίζονται ούτ' απ' τον ουρανό ούτε από τη μοίρα, που σακάτεψε σε όλα τα πλάτη και τα μήκη του νησιού συλλήβδην τόσα σώματα. Και τόσα φαντάσματα ψυχών... Γι αυτό κι οι ταμπέλες με κόκκινα γράμματα: **ΥΠΟΠΤΟΣ ΧΩΡΟΣ.. >>**

<<... Αυτές οι πέτρες
δεν ποτίζονται με
λιγότερο ουρανό... >>

τοίχο κι ένα μωσαϊκό στο πάτωμα λευκό και γκριζό. Κάνω αριστερά, άλλα κελλιά, πλυσαριδιά και φούρνοι. Πίσω, μπρος κι άλλα κελλιά, που κράτησαν μέσα τους κάτι από την ποίηση των ονείρων: <<λόγια φτωχά βαπτίζονται στην πίσρα και το κλάμα...>>

Πάω ευθεία, τα κελλιά αντιβουίζουν στ' αυτιά μου. Φτάνω στο μεγάλο αίθριο. Τα γραφεία των κρατούντων, οι αίθουσες τελετών, τ' ανανιπήρια. Γυρίζω πίσω. Κοντά στην έξοδο βλέπω μια σήραγγα από φως. Στο βάθος είναι το Ιατρείο. Έχει ένα βέλος, που δείχνει δεξιά. Πού αλλού να δείχνει το βέλος. Το ακολουθώ και πέφτω σε μια γκριζα, ξεφτισμένη πόρτα, αμπαρωμένη, όπως πρέπει νάνα τέτοιες πόρτες. Ξεφτισμένα απ' τον καιρό, μικρά μαύρα γραμμιατα τινάζουν πελώριο κεφάλι: Λ Ο Γ Ο Κ Ρ Ι Σ Ι Α ... Εν τω μεταξύ οι ταμπέλες συνεχίζονται: **ΥΠΟΠΤΟΣ ΧΩΡΟΣ...**

Αυτά τα πέτρινα σημάδια στους τοίχους μπορεί και νάν' ιδέες...

Ο χωλός με το μπαπουίνι που ήρθε απ' το Αργίνο, ο πρώην εξόριστος, πώς μπορεί και τρυπώνει μες στα ερείπια, χωρίς να πέφτει;

Πώς κάνει τόσους και τέτοιους ελιγμούς και πώς αναστατώνει τις σκιές και τους ρημαγμένους κήπους τόσων πεδίων βολής;

Κι αυτός ο αμίλητος γέρος απ' τη Βέροια; Άλλος εξόριστος. Πώς βασιτεύει απ' τα μαδέρια της σιωπής και τους καθηλωμένους τοίχους; Πώς μοιάζει έτοιμος να σωριαστεί κάτω από τα πλήθια των ερειπίων και της φρίκης...

Μα κι εκείνος ο αγιορείτης μοναχός, ο Ιωαννίκιος, από τη Ραβδούχο του Κουτλουμουσίου; Νάτος, στέκει περήφανος μπροστά μου και θέλει να φωτογραφηθεί, πλάϊ από την εντοιχισμένη πλάκα του Δήμου Άνω Σύρου, που παράφρασε τον στίχο του Ρίτσου: <<Αυτές οι πέτρες δεν ποτίζονται με λιγότερο ουρανό...>>

Δεν ποτίζονται ούτ' απ' τον ουρανό ούτε από τη μοίρα, που σακάτεψε σε όλα τα πλάτη και τα μήκη του νησιού συλλήβδην τόσα σώματα. Και τόσα φαντάσματα ψυχών...

Γι αυτό κι οι ταμπέλες με κόκκινα γραμμιατα: **ΥΠΟΠΤΟΣ ΧΩΡΟΣ..**